

Kartlegging av statistikk i kulturarvsektoren

Resultat og oppfølging etter seminar om statistikk i kulturarvsektoren
21. - 22. oktober 2019

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2020/ 18

Hilde Sofie Frydenberg

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 23. april 2020

ISBN 978-82-587-1117-6 (elektronisk)
ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Dette notatet inneholder en syntese av de innspill som fremkom gjennom seminar om statistikk i kulturarvsektoren avholdt 21.– 22. oktober 2019 i regi av Statistisk sentralbyrå (SSB). Hoveddelen av rapporten består av tabeller med resultater fra kartlegging av eksisterende statistikker og datagrunnlag per dags dato og eventuelt ønsker og behov for nye statistikker. Rapporten beskriver kort de emneområder gruppene var inndelt i og arbeidet ut fra i seminaret, samt kortfattet om forvaltning og ansvarsfordeling. Avslutningsvis foreligger det seks konkrete punkter til oppfølging av arrangementet med tentativt mål for gjennomføringstidspunkt.

Gjennomføring av arrangementet og utarbeidelse av rapporten er utført ved Seksjon for utdannings- og kulturstatistikk i SSB. Hilde Sofie Frydenberg har vært hovedansvarlig for prosjektet. Line Gjermshusengen har hatt en sentral faglig og praktisk rolle i prosjektet, både i forbindelse med planlegging og gjennomføring av arrangementet, og i utarbeidelsen av rapporten.

Statistisk sentralbyrå takker de mange seminardeltakerne for engasjement, gode innlegg og innspill, og ser frem til videre samarbeid.

Statistisk sentralbyrå, 1. april 2020

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Dette notatet gir en oversikt over formål, prosess og premisser, samt resultater fra og oppfølging i etterkant av arrangementet Seminar om statistikk i kulturarvsektoren, avholdt 21.-22. oktober 2019 i regi av Statistisk sentralbyrå (SSB). Dokumentet er en sammenstilling og syntese av de innspill som fremkom i løpet av arrangementet. Rapporten må derfor ikke ansees som en endelig eller uttømmende kartlegging av sektoren i seg selv eller statistikk(behov) i sektoren, men derimot som et utgangspunkt for videre diskusjon og samarbeid.

Det har i de siste årene vært en økt etterspørsel etter og interesse for forskning på og utvikling av kulturarvstatistikk, både nasjonalt og internasjonalt. Kulturarvsektoren er et omfattende og mangefasettert felt, med en rekke ulike aktører og agendaer. Ulike interesseområder innenfor dette feltet griper over i hverandre både tematisk, faglig og forvaltningsmessig.

Som et første skritt i arbeidet med å få oversikt over kulturarv som eget statistikk-område inviterte SSB ulike brukere fra forvaltningen, frivillige- og interesseorganisasjoner og forskning innen feltet, til et seminar om statistikk i kulturarvsektoren. Hensikten var å samle kunnskap om statistikk i kulturarvsektoren og ikke minst for å knytte kontakter, forbedre og bidra til nytt samarbeid.

Ny lov om offisiell statistikk har gitt SSB ansvar for å koordinere utvikling av offisiell statistikk generelt, inkludert offisiell statistikk fra andre statistikkprodusenter. Dette fikk i løpet av planleggingsprosessen større plass og satte sitt preg på arrangementet.

I løpet av arrangementet ble det avholdt 22 innlegg fra 14 eksterne organisasjoner/institusjoner og 6 innlegg fra ulike seksjoner og avdelinger i SSB. Alle innlederne deltok i gruppearbeid fordelt på fire emneområder. Alle innspill fra både seminar og gruppearbeid har bidratt til en grunnleggende, om enn ikke uttømmende, kartlegging av eksisterende statistikk og datakilder, samt ønsker for utviklingen av statistikk i kulturarvsektoren fremover.

Resultatene fra seminaret viste at denne type møteplass både var etterlenget og nødvendig. En videreføring av denne type arrangement vil være naturlig. Videre viser innspillene til behovet for å finne en felles definisjon av hva begrepet kulturarv skal inneholde i statistikksammenheng. På overordnet nivå ble utvikling av flere registre/databaser/administrative- og saksbehandlingssystemer som datakilder spilt inn. Dette vil bidra til kvalitativt bedre grunnlagsdata og mer effektiv statistikkproduksjon. Mer synlig statistikk fra kulturarvsektoren er noe mange av deltakerne mente var viktig.

For å sikre at innspillene fra seminaret blir fulgt opp listes det til slutt seks konkrete oppfølgingspunkter, med tentativt tidsramme for når punktene kan forventes gjennomført. Alle oppfølgingspunkter og gjennomføringstidspunkt vil selvsagt avhenge av dialog, tilgjengelige ressurser og finansiering.

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
Innhold	5
2. Seminar og gruppearbeid	7
3. Innkomne innspill	11
3.1. Automatisk fredete og nyere tids kulturminner	13
3.2. Immateriell kulturarv, mangfold og frivillighet	17
3.3. Arkiv, bibliotek og museum	22
3.4. Næring sysselsetting og utdanning	26
4. Resultat og oppfølging.....	28
Vedlegg A: Deltakerliste.....	31

1. Innledning

Kulturarv som statistikkområde er under utvikling fra flere hold. Internasjonalt er kulturarv, med fokus på bærekraft, et prioritert statistikkområde innen kultur i EU fremover¹. UNESCO prioriterer kulturarv gjennom et av sine bærekraftsmål – punkt 11.4 om styrking av innsatsen for vern av verdens kultur- og naturarv². På bakgrunn av dette vil det nødvendigvis etterspørres statistikk for å vurdere tiltak og utvikling. I norsk perspektiv kom det i 2019 en Kulturmelding, Meld. St. 8(2018-2019)³, hvor det lå klare ønsker om mer statistikk. Videre har Klima- og miljøverndepartementet varslet en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikk og Kulturdepartementet arbeider med en stortingsmelding om museer.

Statistikk knyttet til kulturarv har i de siste årene fått økt etterspørsel også nasjonalt. Flere av de sektorrelevante fagetatene, som for eksempel Kulturrådet og Riksantikvaren, har nylig opprettet egne avdelinger for statistikk og analyse. Enkelte aktører er i gang med egne statistikkprosjekter. Eksempelvis er Riksantikvaren involvert både som prosjekteier og deltaker i prosjektet «*Material Cultural Heritage as a Strategic Territorial Development Resource: Mapping Impacts Through a Set of Common European Socio-economic Indicators*»⁴, under EUs organ for regional utvikling, ESPON. ESPON-prosjektet har til hensikt å utarbeide indikatorer for kulturarvens samfunnsnytte ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Statistisk sentralbyrå (SSB) er involvert i et forskningsprosjekt hvor kulturarv er representert gjennom verdsetting av kulturgoder. Det tverrfaglige prosjektet «*VALUECHANGE – Verdsetting av kultur- og miljøgoder for bedret kunnskaps- og beslutningsgrunnlag: Fra teori til praksis*»⁵ er finansiert av Forskningsrådet (NFR) og ledes av SSBs forskningsavdeling. Prosjektet arbeider for å inkludere verdiene for kultur- og miljøgoder i nytte/kostnadsanalyser, konsekvensanalyser og fysisk planlegging for en bedre informert og integrert beslutningstaking. Et viktig element er også å analysere potensialet for verdiskaping forbundet med utvalgte kultur- og miljøgoder.

Indikatorer for økonomiske ringvirkninger, verdsetting og verdiskaping vil bidra med informasjon om viktige aspekter ved kulturarv. Samtidig må det understrekes at kulturarv også har en verdi utover sin materielle, monetære verdi. Ikke alle aspekter ved kulturarv kan kvantifiseres ut fra et verdi- eller kost-/nytteaspekt. For brukere i sektoren kan en kvantifisering ha informasjonsverdi uten at de får knyttet til seg en sammenlignbar verdienhet. Enkelte aspekter ved kulturarv er i seg selv grunnleggende vanskelig å kvantifisere, som for eksempel immateriell kulturarv, mens andre ikke bør kvantifiseres, for eksempel på bakgrunn av etiske vurderinger.

¹ Eurostat. Council conclusions on the Work Plan for Culture 2019-2022, s. 2, II A: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)&from=EN)

² UNESCO Sustainable Development Goal 11.4: <http://uis.unesco.org/en/topic/sustainable-development-goal-11-4>

³ Kulturmeldingen Meld. St. 8 (2018-2019): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>

⁴ ESPON: Heritage. The Material Cultural Heritage as a Strategic Territorial Development Resource: Mapping Impacts Through a Set of Common European Socio-economic Indicators. URL: <https://www.espon.eu/cultural-heritage>

⁵ VALUECHANGE: <https://www.ssb.no/forskning/energi-og-miljookonomi/baerekraftig-utvikling/valuechange-verdsetting-av-kultur-og-miljogoder-for-bedret-kunnskaps-og-beslutningsgrunnlag-fra-teori-til-praksis>

Den økte interessen for utvikling av kulturarvstatistikk vokser samtidig som Norge får ny statistikklov⁶. Den nye statistikkloven iverksettes trinnvis. Fra 1. november 2019 ble Utvalget for offisiell statistikk opprettet, og arbeidet med å lage forslag til statistikkprogram påbegynt. Fra 1. januar 2020 ble rådet for SSB etablert og erstatter dagens styre. Det er forventet at loven vil tre i kraft i sin helhet fra 1. januar 2021. Den nye statistikkloven har vært retningsgivende for arbeidet med seminaret siden den ble vedtatt og sanksjonert i juni 2019.

I henhold til denne loven har SSB oppdraget med å samordne og koordinere utvikling av offisiell statistikk generelt, inkludert offisiell statistikk fra andre statistikkprodusenter. Et sentralt aspekt ved den koordinerende rollen som er tildelt SSB, er opprettelse av utvalg for offisiell statistikk, samt det å utarbeide et nasjonalt statistikkprogram som skal vedtas av Stortinget. Et flerårig nasjonalt program for offisiell statistikk vil definere og avgrense statistikksystemet gjennom å angi hvilke statistikkområder som skal dekkes og hvilke myndigheter som er ansvarlige for statistikkene. Regler og rutiner for innhenting og deling av data fastsettes gjennom egne retningslinjer og lovforskrifter. Seminaret passet godt inn i denne settingen.

Samtidig bunner initiativet i en faglig interesse for å samle kunnskap om kulturarvstatistikk og fylle eventuelle hull. Målsetningen med arrangementet var, sammen med deltakerne, å knytte kontakter, forbedre og bidra til nytt samarbeid. Vi ser at sektoren sammen med SSB har en felles interesse av å kartlegge datagrunnlaget per dags dato og eventuelt behov for ny statistikk, se kapittel 3. Videre har vi hatt som mål å utarbeide en oppfølgingsplan for samarbeidet om utvikling av kulturarvstatistikk. Denne målsetningen dekkes av de oppfølgingspunktene som fremkommer av dette dokumentet, se kapittel 4.

Før beskrivelsen av kartlegging og innspill tar til er det viktig å understreke at denne rapporten først og fremst er en oppsummering og en syntese av den informasjonen som fremkom i løpet av arrangementet. Rapporten kan derfor ikke ansees som en endelig eller uttømmende kartlegging av sektoren i seg selv eller statistikk(behov) i sektoren, men derimot som et utgangspunkt for videre diskusjon og samarbeid.

2. Seminar og gruppearbeid

Bakgrunn

Utgangspunktet for utformingen og planleggingen av seminaret og gruppearbeidet har vært å favne bredt, på flere ulike nivåer innenfor kulturarvsektoren. Det har vært spesielt viktig å være inkluderende og å legge til rette for kunnskapsdeling.

Begrepet kulturarv er i sin videste betydning enormt omfattende og favner alt av materielle og immaterielle kulturelementer og -uttrykk som ulike mennesker til ulike tider har anerkjent som verdt å ta vare på for ettertiden. I tillegg kommer alt det som er bygget opp rundt kulturarv for å forvalte, forske og formidle. Dette inkluderer arkiv, bibliotek, museer og frivillighet, men også hvordan kulturarv brukes og hvilke ringvirkninger dette har på samfunnet forøvrig, for eksempel gjennom næring og turisme, mangfold og inkludering, sysselsetting, utdanning og opplæring. I tillegg har kulturarv et folkehelseaspekt og verdens helseorganisasjon

⁶ Lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikkloven). LOV-2019-06-21-32. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2019-06-21-32>

publiserte nylig en rapport som blant annet viser hvordan kultur og museer er viktig for helsen⁷.

De ulike aktørene i feltet har, med sine ulike bakgrunner og roller, ulik oppfatning av hva som skal og ikke skal inkluderes i en definisjon av kulturarv-begrepet. I statistikksammenheng er det per i dag ingen felles forståelse av hva begrepet kulturarv med sine underliggende områder og tematikk skal inkludere. Det har vært nødvendig å begrense omfanget av seminaret noe, slik at vi har ressurser til å følge opp resultatene på en god måte. I denne sammenheng har begrensningen ligget i hvilke områder de inviterte og deltakende institusjoner og organisasjoner representerer og er ikke ment som en begrensning av innholdet i en statistisk definisjon av begrepet kulturarv. Til en viss grad vil invitasjonslisten gjenspeile initiativtakernes fagbakgrunn og interesseområder, selv om det ble gjort en aktiv innsats for å balansere ut dette. En definisjon av kulturarvbegrepet i statistikk-sammenheng må gjøres i tett samarbeid med sektoren selv og vil være en av hovedpunktene for videre oppfølging, se kapittel 4.

Utfordringene ved en slik avgrensning av begrepet kulturarv illustrerer kulturarv-feltets iboende egenskaper, styrker og utfordringer. Det blir tydelig at feltet kulturarv er en mangefasettert og fragmentert sektor, samtidig som de ulike undergrupperingene også griper over i hverandre, både tematisk, faglig og forvaltningsmessig. Dette vil understrekes ytterligere under punktene om definisjon, forvaltning og ansvarsfordeling for de ulike tema-kapitlene.

Deltakere

På arrangementet var det 50 påmeldte deltakere, hvorav 37 eksterne og 13 interne fra ulike seksjoner i SSB. Se komplett liste over inviterte institusjoner i Faktaboks 1 og hvilke statistikkområder som ble invitert fra SSB i Faktaboks 2. Se også deltakerliste i vedlegg A.

⁷ World Health Organization: What is the evidence on the role of the arts in improving health and wellbeing? <http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019>

FAKTABOKS 1 | Inviterte institusjoner

Arkivverket	Nasjonalbiblioteket
Den norske UNESCO- kommisjonen	Nasjonalt senter for kulturelle næringer (Ophørt desember 2018)
Forsvarsbygg	Norges Bygdekvinnelag
Fortidsminneforeningen	Norges Museumsforbund + deres inviterte representanter
Foreningen Slekt og Data (via Kulturvernforb.)	Norsk Folkeminnesamling, UiO
Finnmark fylkeskommune	Norsk Håndverksinstitutt
HEI – The Heritage Experience Initiative (UiO)	Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU)
Hordaland fylkeskommune	Norsk Maritimt Museum
Institutt for samfunnsforskning	Nynorsk Kultursentrum (via Kulturvernforbundet)
Kartverket	Økokrim
Klima- og miljødepartementet	Riddo Duottar Museat
Kommunesektorens organisasjon (KS)	Riksantikvaren
Kulturdepartementet	Sametinget
Kulturhistorisk museum, UiO	Saemien Sijte
Kulturminnefondet	Statens vegvesen
Kulturrådet	Statistisk sentralbyrå
Museum Stavanger (MUST) (via Museumsforbundet.)	Studieforbundet kultur og tradisjon
Museene i Sør-Trøndelag (via Museumsforbundet)	Trøndelag fylkeskommune
Norges Kulturvernforbund	Vestfold fylkeskommune
Norsk Forening for Fartøyvern (via Kulturvernforbundet.)	

FAKTABOKS 2 | Inviterte SSB internt

Seksjon for arbeidsmarkeds- og lønnsstatistikk (S312)

Seksjon for inntekts- og leveårsstatistikk (S350)

Seksjon for utdannings- og kulturstatistikk (S360)

Seksjon for regnskapsstatistikk og VoF (S424)

Seksjon for eiendoms-, areal- og primærnæringsstatistikk (S426)

Seksjon for forskning, energi og miljøøkonomi (S520)

Seksjon for nasjonalregnskap (S210)

Premisser for kunnskapsdeling og kartlegging

Allerede i invitasjonen utfordret vi deltakerne til å tenke igjennom sitt forhold til statistikk generelt, og i kulturarvsektoren spesielt. Vi stilte tre spørsmål:

- Hvilke(n) offisiell og uoffisiell statistikk innenfor kulturarvområdet benytter du og din institusjon/organisasjon seg av i dag?
- Hvilke områder savner du/dere offisiell statistikk på?
- Innehar du eller din institusjon/organisasjon datagrunnlag som er interessant i statistikksammenheng?

På bakgrunn av antall deltakere og deres ønskede arbeidsgrupper valgte vi å slå sammen noen emner som naturlig hørte sammen og gikk derfor fra ni til fire arbeidsgrupper:

1. Automatisk fredete og nyere tids kulturminner
2. Immateriell kulturarv, mangfold og frivillighet
3. Arkiv, bibliotek og museum
4. Næring, sysselsetting og utdanning

Med utgangspunkt i den todelte målsetningen var det viktig at et bredt utvalg av deltakere fikk presentere sine statistikker, erfaringer og behov. Mange, korte innlegg fungerte som smakebiter i den hensikt å tyvstarte tankeprosessene, som på dag to skulle forløses i arbeidsgruppene. Det var derfor en bevisst forutsetning at de som ble spurt om å holde innlegg, i størst mulig grad også skulle delta på selve arrangementet. I løpet av de to arrangementsdagene ble det avholdt 22 innlegg fra 14 eksterne organisasjoner/institusjoner, samt 6 innlegg fra ulike seksjoner og avdelinger i SSB.

De som takket ja til å holde innledning, ble bedt om å si noe om ett eller flere av disse punktene, med utgangspunkt i sin egen arbeidshverdag og ansvarsområde:

- *Hvilken nytte kan en mer helhetlig kulturarvstatistikk ha for deg og din arbeidsplass?*
- *I hvilken grad, og eventuelt hvordan, bruker du og din arbeidsplass statistikk?*
- *Hva mener du er de potensielt negative sidene ved manglende offisiell statistikk for deg/dere?*
- *I hvilke tilfeller kan tallfesting ha negative konsekvenser?*

Innledderne fra de ulike seksjonene i SSB ble bedt om å si noe om sitt statistikkområde og hvordan det direkte eller indirekte var relevant for kulturarvsektoren.

Arbeidsgruppene ble presentert for fire spørsmål, se Faktaboks 3. All den tid mange av områdene var presentert i seminardelen, var spørsmål 1–3 i mange tilfeller allerede dekket. Vi valgte derfor å prioritere spørsmål 4, men ba deltakerne komplementere med punkter under de andre spørsmålene der de hadde noe å legge til eller spesifisere, utover det som hadde kommet frem av seminaret.

FAKTABOKS 3 | Fire spørsmål stilt i gruppearbeidet

- 1 Hvilke(n) statistikk innenfor kulturarvområdet benytter du og din institusjon/organisasjon seg av i dag?
- 2 Hvilke datakilder bruker du/dere?
- 3 Hvilke datakilder har du/dere per i dag?
- 4 Hvilken statistikk har du/din organisasjon/institusjon behov for?

3. Innkomne innspill

Som det kommer frem i avsnittene ovenfor har arrangementet vært planlagt og utført med utgangspunkt i et sett med spørsmål, som siden skulle sammenfattes og ende opp i en rapport med konkrete oppfølgingspunkter. De samme spørsmålene har gått igjen i overordnet og mer detaljert form gjennom seminar og arbeidsgrupper. Vi har imidlertid valgt å bruke all tilgjengelig informasjon i sammenstillingen av innspill fra seminaret. I dette kapitlet gir vi en oversikt over kilder, struktur, forutsetninger og generelle forbehold.

Kilder til kartlegging

Med utgangspunkt i beskrivelsen av arrangementet ovenfor betyr det at vi har tre kilder å hente informasjon fra:

- A. Innlegg i seminaret
- B. Lapper som gruppene selv skrev
- C. Referentenes notater

I arbeidet med sammenstillingen av innkommet informasjon ble det foretatt datareduksjon for å gjøre informasjonsmengden lettere tilgjengelig. Kriteriene for datareduksjon er like for de ulike kildetypene. En tentativ kategorisering på bakgrunn av tema for innkomne innspill ble utarbeidet på forhånd som et konseptuelt rammeverk. Gjennom arbeidet med datareduksjon ble det foretatt noen justeringer av kategoriene.

Kartleggingens innhold og struktur

Kartleggingen og den påfølgende analysen, som grunnlag for konkrete oppfølgingspunkter, vil ikke være uttømmende. Likevel vil innspillene gi oss en grunnleggende beskrivelse av status quo, samt sette fingeren på hvilke behov de ulike brukerne har gitt stemme til. Denne informasjonen gir oss et tilstrekkelig grunnlag til å sammenstille punkter for videre oppfølging og bearbeiding. Dette vil vi komme tilbake til i kapittel 4.

De ulike emneområdene, som gikk igjen i både seminar og gruppearbeid, vil bli behandlet hver for seg i underkapitlene 3.1. til 3.4. Det vil likevel være naturlig å komme inn på enkelte kryssreferanser mellom temaene, der det er relevant for rapporten og det videre arbeidet. Først listes innspillene fra seminar og gruppearbeid tematisk i tabeller i det format som beskrives nedenfor.

I kapitlene som omtaler innspill og resultater fra seminar og gruppearbeid innenfor de ulike emneområdene, vil det innenfor samme struktur finnes:

- Beskrivelse av emneområdene for gruppene
- Beskrivelse av forvaltnings- og ansvarsfordeling for tematikken i gruppen
- Tabeller med poster for henholdsvis:
 - A. statistikker som eksisterer per i dag
 - B. datakilder som eksisterer per i dag (inkludert under utvikling)
 - C. statistikker institusjonene har behov for/ønsker

Tabellene som beskriver postene A og B som beskrevet ovenfor, deles inn etter overordnet tema og lister statistikk-/datakilde, med en kort beskrivelse og format/tilgjengelighet. Tabellene som beskriver postene innenfor C, deles inn etter overordnet tema, hva slags statistikk som er etterspurt/ønsket og mulige statistikkprodusenter og/eller dataleverandører. Vi har valgt å legge inn lenker til relevante nettsider i tabellene, der det er mulig.

Som nevnt er overordnet, tentativt tema basert på datareduksjon, hvor vi har snevret inn postenes tematiske beskrivelse. Mange av postene vil kunne sorteres under flere ulike tema. I arbeidet med å sammenstille informasjonen har vi merket innspillene ved å legge til flere tema som beskriver de ulike statistikkene og datakildene ut fra den konteksten de fremkom i løpet av arrangementet. Vi vil understreke at denne merkingen ikke er uttømmende. For lesbarhetens skyld har vi i tabellene valgt å sortere innspillene etter det vi har tagget som overordnede tema, så langt det er mulig å redusere dette til ett begrep. Vi har i størst mulig grad forsøkt å bruke de samme beskrivelsene av tema innenfor et emneområde, slik at det blir enklere å sammenligne tabellene, eksisterende statistikk, eksisterende datakilder med mulighet for videreutvikling, samt behov og ønsker for ny statistikk.

I tabellene har vi i denne omgang ikke skilt mellom offentlig eller offisiell statistikk. Vi har vurdert det som mer hensiktsmessig å si noe om format og tilgjengelighet, hvorvidt data/statistikk er tilgjengelig utenfor institusjonen, om den er tilgjengelig i rapportformat og/eller som rådata eller i form av en type statistikkbank.

Det er viktig å presisere at prosessen forut for den informasjonen som blir presentert i tekst og tabeller bevisst har vært åpen og kreativ, uten at det ble satt begrensinger for omfang, viktighet/prioritering eller hva som er mulig per i dag.

Generelle forbehold

I løpet av prosessen med sammenstilling av innspill og utarbeidelse forut for denne rapporten, kom vi fram til at dokumenter som Statsbudsjett, Stortingsmeldinger og NOU 'er etc. ikke listes i tabellen. Denne type dokumenter er viktige kilder til informasjon, men det er tallene bak som i første omgang er interessant for utvikling av kulturarvstatistikk. I tillegg er dette dokumenter som vil være kilder for deltakere i alle grupper, uavhengig av institusjonstilhørighet og nivå.

Det vil være noe gjentakelse av poster på tvers av gruppene og de ulike tabellene. Dette illustrerer tydelig at interesseområdene går på tvers av fag og tilknytning, forvaltning og ansvarsfordeling. Dermed må det også understrekes at det aller meste som ikke gjentas også er aktuelt og interessant for en eller flere av de andre tema-gruppene.

3.1. Automatisk fredete og nyere tids kulturminner

Beskrivelse av emneområdet

Emneområdet automatisk fredete og nyere tids kulturminner⁸ inkluderer både faste og løse kulturminner⁹, kulturmiljø¹⁰ og kulturlandskap¹¹, vernet ved lov (Kulturminneloven, Plan- og bygningsloven) eller verneverdige kulturminner med andre begrunnelser, for eksempel gjennom lokale vedtak. Innenfor denne grupperingen ligger også kulturminnekriminalitet.

Forvaltning og ansvarsfordeling

Det faglige forvaltningsansvaret for dette området er delt. Klima- og miljødepartementet har, sammen med sitt fagdirektorat Riksantikvaren, det overordnede ansvaret for kulturminneforvaltning av automatisk fredete løse og faste kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har overordnet faglig ansvar overfor kommunene, fylkeskommunene, Sametinget, Sysselmannen på Svalbard og forvaltningsmuseene¹² på kulturminnefeltet.

For kulturminner, løse og faste, utover det som er vernet ved lov, ligger forvaltningsansvaret hovedsakelig hos Kulturdepartementet, med Kulturrådet som sitt faglig rådgivende organ. Enkelte oppgaver er delegert fra Kulturdepartementet til Kulturrådet¹³.

Det er viktig å understreke at dette emneområdet også rommer kulturminner eid og forvaltet av ideelle og frivillige organisasjoner. Kulturvernorganisasjonene besitter en rekke lokale kulturminner/objekter og kompetanse som er utenfor statlig/kommunalt ansvar. Også museene spiller en sentral rolle i forvaltningen og formidlingen av materiell kultur. I denne sammenheng gjelder det spesielt for verneverdige kulturminner og kulturminner som (ennå) ikke er vernet ved lov.

⁸ Automatisk fredete kulturminner er alle synlige spor etter menneskelig aktivitet. Eldre enn 1537, samiske kulturminner eldre enn 100 år, erklærte stående byggverk fra perioden 1537-1649, skipsfunn eldre enn 100 år inkludert eventuelt last og annet som har vært ombord og alle kulturminner på Svalbard eldre enn 1946 er automatisk fredet. Nyere tids kulturminner: løse gjenstander yngre enn det som er automatisk fredet etter lov og faste gjenstander, byggverk og anlegg som fredet eller vurdert verneverdig av andre forhold, for eksempel arkitektonisk eller kulturhistorisk verdi. Her kan også inventar tas med. Kulturminneloven URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>

⁹ Automatisk fredete, faste kulturminner er boplasser, hus og bygninger, samt arbeids- og verkstedsplasser, eller spor etter slik, spor etter åkerbruk, veifar, forsvarsverker, tingsteder, begravelseplasser, helleristninger m.m. Automatisk fredete, løse kulturminner er gjenstander som våpen, redskaper, kultgjenstander, innbo, smykker, arkivsaker m.m. dersom de er så gamle som nevnt i fotnote 7, eller mynter fra før 1650.

¹⁰ Et kulturmiljø er et område der kulturminne inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Kulturmiljø kan finnes både i byer og tettsteder, i jordbrukslandskap og i skog og mark.

¹¹ Kulturlandskap er et landskap som helt eller delvis er blitt omformet fra den opprinnelige naturtilstand på grunn av menneskers virksomhet. Omfatter både landsbygd, by- og industrilandskap.

¹² Forvaltningsmuseene. Universitetsmuseene og sjøfartsmuseene har myndighet som etter Kulturminnelovens §§ 11 og 12, jf. fotnote 7 og forskrift om fastsetting av myndighet: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2019-02-15-127>, samt Riksantikvarens veileder: <https://www.riksantikvaren.no/veileder/ansvarsforskriften/#section1>

¹³ Lov om Norsk kulturråd. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2013-06-07-31>

Fra 1. januar 2020 ble utøvelsen av forvaltningsansvaret endret i forbindelse med iverksetting av regionreformen¹⁴. Fra 2020 skal fylkeskommunene overta forvaltningsansvaret fra Riksantikvaren for en større andel av de statlige eide bygningene og anleggene som er fredet (Statens kulturhistoriske eiendommer), de fleste arkeologiske kulturminnene som er fredet, fredete og vernede fartøy, flere teknisk-industrielle kulturminner og ikke-kirkelige middelalder-bygg.

Fra høsten 2020 overtar fylkeskommunene fra Riksantikvaren også behandlingen av søknader for tilskudd til teknisk-industrielle kulturminner, tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen samt brannsikring og tilskudd til fartøyvern.

Brudd på vern av automatisk fredete, faste kulturminner etter Kulturminneloven anmeldes og følges opp av fylkeskommunene, herunder automatisk fredete, løse kulturminner fremkommet på ulovlig vis. For ulovlig import/eksport av kultur-gjenstander følges brudd på Kulturminnelovens bestemmelser primært opp av Kulturrådet, på vegne av Kulturdepartementet¹⁵, se også Kapittel 3.3 Arkiv, bibliotek og museum.

Det arkeologiske gjenstandsmaterialet forvaltes av de fem universitetsmuseene. Dette er de samme institusjonene som er forvaltningsmuseer på kulturminnefeltet når det gjelder forvaltning, sikring og utgraving av faste arkeologiske kulturminner. Det er også verdt å notere at de samme museene får sin basisbevilgning fra Kunnskapsdepartementet, via sine respektive universiteter. De tre sjøfartsmuseene som er forvaltningsmuseer for maritime kulturminner og andre kulturminner under vann, sogner som institusjoner til Kulturrådet/Kulturdepartementet. Unntaket er automatisk fredete kulturminner fra middelalderen. For denne gruppen kulturminner ligger utøvelsen i hovedsak hos Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), som er en stiftelse og et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø for norske og internasjonale kulturminner. De gjenstander, prøver og originaldokumentasjon som samles inn og produseres gjennom NIKUs arkeologiske granskinger vil, ved avsluttet prosjekt, forvaltes og konserveres ved det universitetsmuseet som har ansvar for det respektive geografiske området.

Den kunnskapsproduksjonen som finner sted i løpet av en arkeologisk utgraving, for eksempel i form av originaldokumentasjon, regnes de fleste steder som (fag)arkiv og det fysiske forvaltningsansvaret for dette ligger derfor hos Arkivverket.

¹⁴ Delegering av myndighet fra Riksantikvaren til fylkeskommunene i forbindelse med regionsreformen: <https://www.riksantikvaren.no/om-riksantikvaren/kulturminneforvaltning-2020/#kf2020>

¹⁵ Forskrift om utførsel og innførsel av kulturgjenstander.
https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-01-01-1#KAPITTEL_1

Innspill fra seminar og gruppearbeid

Tabell 1. Gruppe 1 | Automatisk fredete og nyere tids kulturminner | Hvilke statistikker eksisterer per i dag (spørsmål 1)?

Tema	Statistikkprodusent	Beskrivelse av statistikker	Format/tilgjengelighet
Forvaltning	SSB	<u>KOSTRA (Kommune-Stat-rapportering) Område: Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø.</u>	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Kulturbruk	SSB	<u>Norsk Kulturbarometer.</u>	Publikasjon (Kulturbarometeret) og statistikkbanktabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	Riksantikvaren (+SSB)	Datatraffikk fra mobilbruk i kulturarvområder. Forsøk ved Riksantikvaren. Grunnlagsdata levert til SSB.	Forsøk. Foreløpig begrenset tilgang ved forespørsel til Riksantikvaren.
	Telemarksforskning	<u>Kulturindeks.</u> Telemarksforskning samler årlig registerdata fra en rekke ulike datakilder, inkludert SSB, for å publisere en oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner, regioner, fylker.	Indeksen presenteres på en digital side hvor tabeller og kart kan lastes ned som bilder. Grunnlagsdataene er ikke tilgjengelige. En utfyllende rapport kan bestilles/lastes ned for enkelte kommuner.
Kulturminne-kriminalitet	SSB	<u>KOSTRA-område Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø.</u> Fra og med statistikkåret 2020 vil det bli bedt om rapportering av kulturminnekriminalitet fulgt opp av Fylkeskommunene.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	SSB	<u>Kriminalstatistikk.</u> Tilgjengelig informasjon om kriminalitet etter type. P.t. ikke spesifikk nok til å fange alle anmeldelsesgrunnlag for kulturminnekriminalitet.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Samfunnsnytte	Riksantikvaren	Samfunnsnytte, kulturarv generelt og kulturmiljø spesielt. Prosjekteier og deltaker i ESPON-prosjektet <u>Material Cultural Heritage as a Strategic Territorial Development Resource: Mapping Impacts Through a Set of Common European Socio-economic Indicator.</u>	Forprosjekt. Grunnlagsdata foreløpig begrenset tilgjengelighet. Eventuell forespørsel til Riksantikvaren. Forprosjektet finnes i rapportformat.
Turisme	Innovasjon Norge	Spørreundersøkelse. Utvalg. <u>Turistundersøkelsen</u> gjennomføres av Epinion for Innovasjon Norge i samarbeid med lokale aktører. Målsetningen er å avdekke turismens betydning for norsk økonomi.	Grunnlagsdata er ikke tilgjengelig. Utfyllende rapporter kan lastes ned fra nett.
	SSB	<u>Satellittregnskap for turisme.</u> Ikke spesifisert for kulturarv, men overordnet på kultur- og underholdningstjenester.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.

Tabell 1 oppsummerer kort hvilke statistikker som finnes innenfor automatisk fredete og nyere tids kulturminner per i dag. Ikke overraskende er Riksantikvaren en stor aktør innenfor dette området. Riksantikvaren er også aktive i arbeidet med å finne nye måter å måle kulturarv på. For eksempel har de satt i gang et prøveprosjekt hvor det hentes inn datatraffikk fra mobiltelefoner som har oppholdt seg i kulturmiljøer. Videre er Riksantikvaren en av flere prosjekteiere og prosjektdeltaker i EUs European Spatial Planning Observation Network (ESPON) sitt arbeid med å utvikle gode måleindikatorer for kulturarvens samfunnsnytte. Postene som ennå ikke er regulære statistikker/datakilder er markert med blått. Se tilsvarende i tabell 2.

Tabell 2. Gruppe 1 | Automatisk fredete og nyere tids kulturminner | Hvilke datakilder finnes per i dag (spørsmål 2-3)?

Tema	Datakilde	Beskrivelse	Format/tilgjengelighet
Forvaltning	Geonorge	norgedigitalt.no . driftes av Kartverket. Geografiske datasett lastet inn fra Kommuner, Fylker og Riksantikvaren for kulturminner.	Digital database. Datasett tilgjengelig for nedlasting i ulike formater.
	Riksantikvaren	Interne styringsdata.	Interne data. Tilgjengelig i rapportformat.
	Riksantikvaren	Askeladden (database): Kulturminner som er vurdert som verneverdige.	Verktøy for kulturminneforvaltningen og man må registrere seg i basen for å få tilgang. Differensiering mellom lese- og skrivetilgang. Publikum forøvrig henvises til Kulturminnesok.no .
Kulturbruk	Telenor (Riksantikvaren)	Datatrafikk fra mobilbruk i kulturarvområder. Forsøk ved Riksantikvaren. Grunnlagsdata levert til SSB.	Forsøk. Foreløpig begrenset tilgang ved forespørsel til Riksantikvaren.
	SSB	Kulturbruksundersøkelsen .	Publiseres av SSB i statistikkbanktabeller og i publikasjonen Kulturbarometeret .
Materiell kulturarv	Riksantikvaren	Askeladden. Offisiell database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Verktøy for forvaltningen inkludert metadata, historisk og geografisk informasjon.	Registrering i basen for (begrenset) tilgang. Differensiert lese -og skrivetilgang. Publikum forøvrig henvises til Kulturminnesok.no .
	Riksantikvaren/NIKU	Miljøovervåkning (MOV) utføres av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) og SWECO for Riksantikvaren. Utvalgsundersøkelse. 4 ulike overvåkningsprogrammer.	Interne data. Tilgjengelig i rapportformat.
	Riksantikvaren	SEFRAK-registeret. Database over bygninger, registrert i perioden 1975-1995, som ikke er tillagt spesielle restriksjoner, men en liste over bygninger som bør hensynstas og bli vurdert vernet før eventuell tillatelse til endring, flytting eller rivning. Informasjonen fra SEFRAK er lagt inn i Askeladden-databasen.	Registeret er lagt inn i Kartverkets eiendomsregister Matrikkelen via seeiendom.no . Kan gjenfinnes på nettstedet Miljøstatus.no .

Tabell 3. Gruppe 1 | Automatisk fredete og nyere tids kulturminner | Hvilke statistikker har du/din organisasjon/institusjon behov for (spørsmål 4)?

Tema	Etterspørsel av statistikk om:	Potensielle statistikkprodusenter/ dataleverandører
Folkehelse	Folkehelseeffekten av kulturarv og frivillighet.	SSB/ Folkehelseinstituttet/ Kulturvernforbundet.
Forvaltning	Kulturminneforvaltningen i tall, inkludert arkeologisk aktivitet og omsetning.	SSB/Riksantikvaren, Fylkeskommunene.
Kulturminne- kriminalitet	Antall lovbrudd per lovbestemmelse, distrikt, tidsperiode, tidsbruk, kompletterende med andre, reaksjon, gjenganger. Ulovlig utførsel/innførsel av kulturgjenstander. Brudd på meldeplikt ved skade på fredete bygg.	Politiet/Økokrim.
	Fange opp statistikkgrunnlaget som rapporteres til Interpol / WCO (Verdens tollorganisasjon), UNESCO, Europarådet etc. Se gjeldende konvensjoner som <u>Europarådets konvensjon om vern av den arkeologiske kulturarven</u> (Vallettaavtalen)mfl.	Kulturdepartementet.
	Hvem er de som metallsøker?	Metallsøkerforbund.
Kunnskaps- produksjon	Arkeologisk kunnskapsproduksjon. Analogt, digitalt, hyllemeter/mengde, geografisk og periode info?	Universitetsmuseenes IT-organisasjon, MUSIT. UNIMUS. Forvaltningsmuseenes samlingsdatabase, samt løsning for registrering av analog og digital originaldokumentasjon. Kulturhistorisk museum. ADDED-prosjektet (Archaeological Digital Excavation Documentation).
	Brukes forvaltningsresultatene i forskningspublisering? Offentlig nytte av statlige midler.	Forvaltningsmuseene/Riksantikvaren/ Kunnskapsdepartementet. CRISTIN – Current research information System in Norway.
Materiell kulturarv	Lovlig utførsel/innførsel av kulturminner/kulturgjenstander.	Kulturrådet.
	Byplanlegging. Fordeling av ulike bygningstyper i Byer. Tett/lav. Høyhus, 1800-talls, mur-bygg, funklameller, dagens nye boligbygg etc.	Riksantikvaren/SSB/ Fortidsminneforeningen.
	Tilstandsanalyser av bygg. Vedlikeholdsnivå og vedlikeholdsetterlep i kroner.	Forsvarsbygg/Riksantikvaren/NIKU/ Fortidsminneforeningen/Forbundet KYSTEN/Norsk Fyrhistorisk Forening/mfl.
	Blir bygninger i verneklasse 2 bevart etter intensjonen (kgl.res.2006 om statens kulturhistoriske eiendommer. Hva skjer etter salg? Følger kommunen opp med reguleringsplaner? Rivning/ombygging jf. formålet med <u>Landsverneplaner (LVP)</u> .	Statlige og kommunale eiendomsforvaltere samt myndigheter/Fortidsminneforeningen m.fl.
Kulturbruk	Datatrafikk fra besøkende (museer, kulturminner etc.).	Riksantikvaren/Kulturrådet/ Kulturminnedagene.

3.2. Immateriell kulturarv, mangfold og frivillighet

Beskrivelse av emneområdet

Immateriell kulturarv defineres som levende tradisjoner og tradisjonell kunnskap, overført mellom mennesker. Den immaterielle kunnskapen blir praktisert i dag og ført videre gjennom kreative uttrykksformer, som håndverk, musikk, dans, mattradisjoner, ritualer og muntlige fortellinger med mer. I UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv¹⁶ pekes det på at immateriell kulturarv er uttrykk og praksiser som samfunn, grupper, og i noen tilfeller, enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv. Definisjonsretten ligger derfor hos kulturbæreren selv og eksterne parter har dermed hverken rett eller mulighet til å definere dette.

En stor del av den frivillige innsatsen på kulturarvfeltet dreier seg om ivaretaking, formidling, overføring og videreføring av tradert kunnskap¹⁷. Samtidig er det slik at mye immateriell kulturarv knytter seg opp til materiell kulturarv, fysiske ting og steder.

¹⁶ UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven. URL: <https://www.kulturradet.no/immateriell-kulturarv>

¹⁷ Tradert kunnskap. Det å overføre kunnskap fra person til person.

Mangfoldsbegrepet dreier seg om inkludering og involvering. Det kan være med utgangspunkt i kjønn, alder eller ulike minoriteter, så vel som mennesker med fysiske- og psykiske funksjonsnedsettelse. Både som del av den kunnskapen, de gjenstander og narrativ¹⁸ som blir tatt vare på og formidlet, men også gjennom inkludering og deltakelse på ulike arenaer innen kulturarv, som for eksempel museum og som deltakere i frivillige organisasjoner.

Frivillighet gjelder selvsagt alle aspekter innenfor kulturarvsektoren. Likevel er det spesielt i forbindelse med overføring og bruk av tradisjonskunnskap at de frivillige utgjør hovedtyngden av aktiviteten.

Disse områdene har til felles at det kan være utfordrende å få til en konkret og representativ kvantifisering av for eksempel innhold, omfang, aktivitet og produksjon.

Forvaltning og ansvarsfordeling

Det er Kulturrådet som i dag har ansvaret for å implementere UNESCOs konvensjon om vern av immateriell kulturarv og er Kulturdepartementet sitt fagorgan på dette området.

Museene spiller en betydelig rolle i forvaltning og formidling av materiell og immateriell kultur. I denne sammenheng er det derfor viktig å nevne at mange museer dokumenterer og bevarer immateriell praksiser og bidrar til å vurdere utvikling. For eksempel har mange museer folkemusikkarkiv i sine samlinger.

Samtidig er det slik at materiell kulturarv som knyttes til immateriell kultur, har en annen ansvarsfordeling, beskrevet i kapittel 3.1 Automatisk fredete og nyere tids kulturminner, side 13. Deler av den immaterielle tradisjonskunnskapen er i tillegg viktig for bevaring og vedlikehold av materiell kultur, som for eksempel fredete og verneverdige bygninger. Likevel er bevaring av materiell kystkultur et fagområde Riksantikvaren har ansvar for.

Studieforbundet Kultur og tradisjon, som er et forbund for ideelle organisasjoner som driver opplæring i folkelig kultur, har i denne sammenheng en viktig rolle med å videreføre immateriell kultur og bidrar således til å ivareta handlingsbåren kulturarv. På samme måte bidrar også Kulturminnefondet til å videreføre immateriell kulturarv. Tilskuddsordningen som Kulturminnefondet administrerer bidrar til bevaring av immateriell kulturarv gjennom å legge til rette for økt etterspørsel av kunnskap og tradisjonshåndverk. Kulturminnefondet ble opprettet av Stortinget i 2002 og er direkte underlagt Klima- og miljødepartementet.

Dette illustrerer at det ikke er noe klart skille mellom materiell og immateriell kulturarv, selv om det faglige hovedansvaret er delt mellom henholdsvis Klima- og miljødepartementet (miljø) og Kulturdepartementet (kultur). Også andre deler av statsforvaltningen har direkte eller indirekte ansvar for å ivareta immateriell kulturarv.

Slik begrepet mangfold er beskrevet i denne forbindelse, er ansvarsfordelingen også her hovedsakelig delt mellom Riksantikvaren og Kulturrådet. Riksantikvaren har som en del av sin fredningsmyndighet og som kontrollinstans for dispensasjonsvedtak gjort av fylkene, ansvar for å forvalte et bredt spekter av fortiden, for eksempel det å ivareta ulike minoriteters tilstedeværelse i materiell kulturarv. Kulturrådet har for eksempel ansvaret for å fremme mangfold i museene gjennom inkludering, formidling og forvaltning av samlingene. Samtidig har

¹⁸ Narrativ. Handlingsgangen i en fortelling. Den logiske strukturen for å formidle en historie eller fortelling. Et narrativ kan variere i det den samme historien fortelles fra ulike perspektiv.

Arkivverket en tilsvarende rolle for å fremme mangfold i det som bevares og formidles av kulturarv i arkivene.

Det er Kulturdepartementet som har det overordnede fagansvaret for frivilligheten, se for eksempel Frivillighetsmeldingen: Meld. St. 10 (2018-2019)¹⁹. Samtidig er det slik at frivilligheten er sterkt knyttet til de ulike fagområdene de frivillige deltar i. Dermed er de frivillige enkeltpersonene og organisasjonene også viktige samarbeidspartnere og bidragsgivere til kulturarvsektoren i sin helhet. Kunnskap om det frivillige arbeidet og produksjonen er derfor viktig for mange, på tvers av ansvars- og forvaltningsområde.

Innspill fra seminar og gruppearbeid

Tabell 4. Gruppe 2 | Immaterielle kulturarv, mangfold og frivillighet | Hvilke statistikker eksisterer per i dag (spørsmål 1)?

Tema	Statistikkprodusent	Beskrivelse av statistikker	Format/tilgjengelighet
Arkiv	Arkivverket	Tall og analyser – Statistikk. Riksarkivaren samler inn, bearbeider og publiserer tall og data fra arkivbevarende institusjoner i hele ABM-sektoren.	Tilgjengelig i rapportformat. Rådata legges ut og er nedlastbar.
Folkehelse	SSB	Levekårsundersøkelsen. Utvalgsundersøkelse. Hvert 4. år frem til 2016. Tematikken varierer noe.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Frivillighet	SSB	Satellittregnskap, frivillig sektor. Ikke spesifisert for kulturarv.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, Institutt for samfunnsforskning	Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, forsker på flere relevante tema innenfor frivillighet. Forskningsrapporter delvis basert på egne undersøkelser.	Begrenset tilgang til grunnlagsdata. Rapporter tilgjengelig på nett.
	Frivillighet Norge/ KANTAR	Frivillighetsbarometeret publiseres årlig i samarbeid mellom Frivillighet Norge og KANTAR. Utvalgsundersøkelse.	Tilgjengelig i rapportformat.
Immateriell kulturarv	Nynorsk kultursenter	Statistikk om språkbruk over flere år. Sist «Språkfakta 2015». Sammenstilling av en rekke kilder fra internasjonale til norske, offentlige og private kilder. For eksempel SSB, NRK, Bokhandlerforeningen mfl.	Tilgjengelig i bokform og digital på nettsidene. Nedlastbare tabeller i Excel-format.
	SSB	Studieforbundenenes opplæringsvirksomhet.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Kulturbruk	Nasjonalbiblioteket	Bibliotekstatistikk tilgjengeliggjort av Nasjonalbiblioteket under bibliotekutvikling.no.	Lenke til SSB, KOSTRA for sentrale data fra folkebibliotekstatistikken og nedlastbar fil i Excel-format av rådata for Folkebibliotek.
	Kulturrådet/SSB	Statistikk om museum og samlinger. Kulturrådet samler inn data fra museene. SSB publiserer på nasjonalt- og fylkesnivå. Kulturrådet publiserer rapport med utvalgt informasjon på institusjonsnivå.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	SSB	Kulturbruksundersøkelsen. Utvalgsundersøkelse.	Publikasjon (Kulturbarometeret) og Statistikkbanktabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Kulturtilbud	SSB	Kultur KOSTRA.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Mangfold	SSB	Kulturbruksundersøkelsen. Utvalgsundersøkelse.	Publikasjon (Kulturbarometeret), statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.

¹⁹ Frivillighetsmeldingen. Meld.St. 10 (2018-2019). URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20182019/id2621384/>

Tabell 5. Gruppe 2 | Immaterielle kulturarv, mangfold og frivillighet | Hvilke datakilder finnes per i dag (spørsmål 2-3)?

Tema	Datakilde	Beskrivelse	Format/tilgjengelighet
Arkiv	Arkivverket	<u>Digitalarkivet</u> . Digital database for formidling.	Metadata for statistikk ikke åpent og tilgjengelig.
	Stiftelsen Asta	<u>Arkivportalen</u> . Tilgjengeliggjøring av arkivmaterialet. Noen arkiver er publisert i basen, andre kun med innholdsliste hvor tilgang til arkiv kan bestilles hos den enkelte institusjon.	Digital database for formidling. Metadata for statistikk ikke åpent og tilgjengelig.
Faste kulturminner	Riksantikvaren	Askeladden. Offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Verktøy for forvaltningen Inkludert metadata, historisk og geografisk informasjon.	Registrering i basen for tilgang. Differensiert lese -og skrive tilgang. Publikum forøvrig henvises til Kulturminnesøk.no.
Materiell kulturarv	KulturIT	Primus. Database over samlinger og gjenstander. Verktøy for museumssektoren.	
	Universitetsmuseenes IT-organisasjon, MUSIT	UNIMUS. Database/forvaltningsverktøy over og for samlinger og gjenstander for universitetsmuseene/forvaltningsmuseene.	
Folkehelse	Fartøyvernssenteret	Medlemsundersøkelser: Antall personer, Tidsbruk og midler som trengs.	Undersøkelser til internt bruk. Ikke tilgjengelig for statistikkbruk.
Frivillighet	Kulturminnefondet	<u>Årlige tildelingslister (her 2018)</u> .	Tilgjengelig i rapportformat, (digitalt) trykket.
	Kulturrådet	Tildelingslister. Årlig rapport over tildelinger fra <u>Norsk kulturfond</u> .	Tilgjengelig i rapportformat og i Excel/CSV.
	Norges kulturvernforbund	Medlemssystem. Database.	
	Husflidslaget	«Rødlistede» håndverksteknikker, som er lite i bruk og nesten glemt. Ikke en statisk liste. Lokallagene velger ut teknikker fra sine områder som må læres før kunnskapen forsvinner.	Listen/databasen publiseres ikke som statistikk. Lite tilgjengelig som statistikkgrunnlag.
	Lotteri- og stiftelsesstyret	Momskompensasjonsdata for frivillige lag og organisasjoner. Tilskudd fra Norsk tipping - tildelinger.	Tilgjengelig i rapportformat, trykket og digitalt trykket.
	Norsk forening for Fartøyvern	Medlemsundersøkelser: Antall personer, Tidsbruk og midler som trengs.	Undersøkelser til internt bruk. Ikke tilgjengelig for statistikkbruk.
	Brønnøysundregisteret	Frivillighetsregisteret.	
	Nynorsk kultursenter	Statistikk om språkbruk over flere år. Sist « <u>Språkfakta 2015</u> ». Sammenstilling av en rekke kilder fra internasjonale til norske, offentlige og private kilder. For eksempel SSB, NRK, Bokhandlerforeningen mfl.	Tilgjengelig i bokform og digital på nettsidene. Nedlastbare tabeller i Excel-format.
Kunnskapsproduksjon	Norsk forening for Fartøyvern	Dokumentasjon av håndverkstradisjoner.	

Tabell 6. Gruppe 2 | Immaterielle kulturarv, mangfold og frivillighet | Hvilke statistikker har du/din organisasjon/institusjon behov for (spørsmål 4)?

Tema	Etterspørsel av statistikk om:	Potensielle statistikkprodusenter/ dataleverandører
Folkehelse	Frivillige i kulturarvsektorene versus befolkningen for øvrig. Sammenheng mellom frivillig aktivitet i kulturarvsektoren og helse eller andre samfunnseffekter.	SSB/ Folkehelseinstituttet/ Kulturvernforbundet
Frivillighet	Medlemsregisteret. Hvem er de, hvilket omfang/utførte årsverk, verdi/betydning for verdiskapning, hva er de opptatt av/hvilke kulturminner og hva slags arbeid er det som utføres.	Kulturvernforbundet
	Spesifisering av kulturarv innen frivillig sektor. Frivillig arbeid, medlemskap, deltakelse i organisasjoner og arrangementer, inntekter (offentlige), medlemskapskontingent, salg, sponsing/tildelinger.	Norsk kulturarv
	Ansatte, frivillige og besøkende. Frivillig innsats i for eksempel arkivstatistikk gjennom publikumsveiledning, skanning og transkribering etc. Antall aktiviteter, intern organisering og samarbeid, dugnadsinnsats med arkiv/museum/bibliotek etc.	Arkivverket/ Digitalarkivet
	Liste over utøvere av antikvarisk kompetanse/ Utøvere av tradisjonshåndverk. Kunnskap om håndverksfag og -tradisjoner: eks. bygningsvern, vern og bruk av fartøy, husflidsteknikker/kunnskap/produksjon. Bruk av drakt/draktskikk.	Norsk kulturarv
	Språkbruk. Bruk av dialekter, og tematisering/registrering av målform der det er mulig.	
	Kartlegge aktivitet. Bedre synlighet for immateriell kulturarv: Kunnskap, skikker og ritualer, praksiser etc.	
	Hvordan måle verdien av at familier tar vare på og skriver ned og videreformidler kunnskapen om egen slekt og historie til nye generasjoner?	
	Utdanning til utøvelse av tradisjonshåndverk. Utdanning, yrke, næringskoder.	SSB +
Næring	Produsenter av materiell til utøvelse av tradisjonshåndverk. Selgere/produsenter av spesialvarer. Antall produsenter, sektor, omsetning etc.	SSB +
	Håndverkere innen tradisjonshåndverk. Antall utøvere, studieplasser. Utdanner vi nok og relevant kunnskap?	
Mangfold	Bruk av kulturtilbud, endres tilbudet med et mer mangfoldig/flerkulturelt samfunn? Forholdet mellom gode/bevisste kulturtilbud og positiv integrering. Hvordan påvirker mer innvandring kulturtilbudet i små bygder/byer?	SSB +
Næring	Produsenter av materialer til tradisjonshåndverk. Antall produsenter, sektor, omsetning etc.	SSB +
Sysselsetting	Arbeidsplasser knyttet til tradisjonshåndverk. Antall arbeidsplasser, sektor etc.	SSB +

3.3. Arkiv, bibliotek og museum

Beskrivelse av emneområdet

Arkiv er en samlebetegnelse for ulike former for dokumentasjonsforvaltning. Det dreier seg både om arkivdanning og arkivdepot. Med tanke på kulturarv er det arkivdepot som er mest aktuelt, men de arkivene som skapes i dag vil i fremtiden bli en del av vår kulturarv. Arkivdepot er en institusjon eller en annen organisatorisk enhet hvor bevaringsverdig arkivmateriale oppbevares permanent. Arkivdepotet avlaster arkivskaperen for lagring av eldre arkivmateriale og legger forholdene til rette for betjening av brukere som er interessert i materialet. I dag er arkiv fysiske og digitale dokumenter og arkiver, enten de er helt eller delvis digitale.

Bibliotek skal være en aktiv formidler av kunnskap og kulturarv, og legge til rette for at folkebibliotekene blir aktuelle og uavhengige møteplasser og arenaer for offentlig samtale og debatt, se for eksempel Statsbudsjettet Prop. 1 S (2019-2020), Kap. 326.²⁰ Biblioteksystemet omfatter folke- og fylkesbibliotek, skolebibliotek, fengselsbibliotek, offentlige og private fag- og forskningsbibliotek, Norsk lyd- og blindeskriftsbibliotek og Nasjonalbiblioteket.

Museum er, ifølge The International Council of museum (ICOM) sin definisjon²¹, en permanent, allmennnyttig institusjon i samfunnets og samfunnsutviklingens tjeneste som er åpen for publikum. Et museum samler inn, konserverer, forsker og formidler og stiller ut materielle og immaterielle kilder til kunnskap om mennesker og miljø for studieformål, utdanning og underholdning. De fleste museene i Norge i dag er konsoliderte museer med ulike samlingstyper som ofte er kategorisert som kunsthistoriske, kulturhistoriske, naturhistoriske, arkeologiske og fotografiske samlinger.

Forvaltning og ansvarsfordeling

Som det går frem av beskrivelsen av de tre områdene ovenfor, har de mye til felles. Det gjelder både i hvilke ansvar og oppgaver de har, men også fordi arkiv, bibliotek, og museer har ansvar for gjenstander og informasjon på ulike medier som i stor grad griper over i hverandre.

Arkivverket

Arkivverket er myndighet og utviklingsaktør på arkivfeltet, blant annet med ansvar for standarder og fellesløsninger for arkivsektoren. Arkivverket har også funksjon som arkivdepot for statlige arkiv, enten det er ved avlevering til en av de åtte Statsarkivene eller til Riksarkivet. Arkivverket består også av Samisk arkiv og av Norsk Helsearkiv og bevarer i tillegg arkiv etter private, som bedrifter, organisasjon eller privatpersoner. Kommuner- og fylkeskommuner har selv ansvar for offentlige arkiv, og mange samarbeider om felles arkivdepot, region- eller fylkesvis. Flere av disse bevarer også privatarkiv. Privatarkiv bevares i tillegg i egne arkivinstitusjoner, lokalarkiv, museer eller bibliotek. Mange museer forvalter også fag- og forskningsarkiver. I tillegg er enkelte institusjoner sitt eget depotarkiv, eller har fått dispensasjon for eldre arkiver som det av ulike årsaker er hensiktsmessig at forblir der de er skapt og/eller er i bruk. For eksempel er Stortingsarkivet sitt eget depotarkiv.

²⁰ Prop. 1 S 2019-2020, s. 85 fl., Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål: <https://www.regjeringen.no/contentassets/218e2d95e8e54cf685d3aaeba909ef44/no/pdfs/prp201920200001kuddpdfs.pdf>

²¹ The International Council of museums (ICOM) museumsdefinisjon (oversatt og publisert på norsk av Kulturrådet): <https://www.kulturradet.no/documents/10157/2bcf94db-d79d-4b5f-834b-384ea304580f>

Videre bevarer Riksarkivet en rekke norrøne og antikke dokumenter som er datert helt tilbake til annen halvdel av 800-tallet og framover. Her beveger vi oss i grenselandet til materiell kulturarv, samtidig som det fra arkivhold også kan sies at runesteiner i like stor grad grenser til å være et arkivdokument. I denne sammenheng er det flertydigheten som er interessant og som nok en gang understreker hvordan sektoren og ansvarsfordelingen samtidig er fragmentert og overlappende.

Nasjonalbiblioteket

For bibliotek er det Nasjonalbiblioteket som har det overordnede ansvar for å samle inn, registrere, bevare og tilgjengeliggjøre alt publisert innhold innenfor alle typer medier. Alle norske utgivere er pliktige å levere sine publikasjoner til Nasjonalbiblioteket. I tillegg suppleres samlingene med innhold som ikke dekkes av pliktavlevering. Kommunene har ansvaret for folkebibliotek og skolebibliotek, mens fylkeskommunene har ansvaret for fylkeskommunale bibliotekoppgaver, som for eksempel veiledning, koordinering og utvikling. Kunnskapsdepartementet har ansvar for fag- og forskningsbibliotekene knyttet til universitet og høyskoler²². Nasjonalbiblioteket har tilsvarende mandat, oppgaver og funksjon som Arkivverket, herunder å skape, bevare og tilgjengeliggjøre det som finnes i Nasjonalbibliotekets mandat og samlinger, primært alle publiserte medier. I forbindelse med kulturarv har Nasjonalbiblioteket i tillegg til sine bokhistoriske samlinger også (privat)arkiver, kart og dokumenter relatert til bøker, litteratur, bibliotek og publiserte medier generelt.

Kulturrådet

Kulturrådet gir tilskudd til kunst og kultur over hele landet, er en pådriver for nye kunst- og kulturprosjekter, driver utviklingsarbeid og er rådgiver for staten i kulturspørsmål. Kulturrådet har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig. Utvikling av museumssektoren, og særlig de om lag 70 museene i Norge som får driftstilskudd fra Kulturdepartementet, er en viktig del av porteføljen.

Kulturrådet håndterer budsjettøknader og statistikkrapportering fra disse museene for Kulturdepartementet. I tillegg samler Kulturrådet statistikk fra rundt 40 andre museer, blant andre universitetsmuseene, som har sin finansiering fra Kunnskapsdepartementet, men også etatsmuseer og ulike kommunale eller private museer.

I tillegg eier og forvalter enkelte kulturvernorganisasjoner/lokallag kulturminner som kan defineres som museer. For eksempel har Fortidsminneforeningen stavkirker og andre historiske eiendommer og har sin egen museumsstrategi. Flere historielag forvalter for eksempel bygninger og bygdetun som også er registrert som museum.

Innførsel og utførsel av kunst- og kulturgjenstander

Kulturrådet har på vegne av Kulturdepartementet overoppsyn med søknader om innførsel/utførsel av eldre kunst- og kulturgjenstander²³. Kulturdepartementet har utpekt 12 institusjoner²⁴ til å behandle søknader om utførsel av kunst- og kulturgjenstander. Kulturrådet er klageinstans, med unntak av saker som er avgjort av Riksantikvaren (båter), der Klima- og miljøverndepartementet er klageinstans, og saker som gjelder samiske kulturminner, der Sametinget er klageinstans.

²² URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/arkiv-bibliotek-og-museum/innsiktsartikler/bibliotek/id115235/>

²³ Forskrift om utførsel og innførsel av kulturgjenstander:
https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-01-01-1#KAPITTEL_1

²⁴ <https://www.kulturradet.no/museum/import-og-eksport>

Innspill fra seminar og gruppearbeid

Tabell 7. Gruppe 3 | Arkiv, bibliotek og museum | Hvilke statistikker eksisterer per i dag (spørsmål 1)?

Tema	Statistikkprodusent	Beskrivelse av statistikker	Format/tilgjengelighet
Arkiv	Arkivverket	Arkivstatistikken . Statistikk for arkiv institusjoner og arkiv i bibliotek og museum.	Rapport, tabeller og rådata tilgjengelig på nett fra Arkivverket.
Bibliotek	Nasjonalbiblioteket	Bibliotekstatistikk . Nasjonalbiblioteket har ansvar for å hente inn og publiserer statistikk for folke-, skole-, fag- og forskningsbibliotek. Samarbeider med SSB.	Statistikk blir publisert og tilgjengeliggjort på Nasjonalbibliotekets sider med lenke til SSB og i rådataformat.
	SSB	Kultur-KOSTRA .	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	SSB/Nasjonalbiblioteket	Fag- og forskningsbibliotek .	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Forvaltning	Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi)	Innbyggerundersøkelsen (2019) . Utvalgsundersøkelse av forvaltningen i Norge. Innbyggernes vurdering av offentlige tjenester og om tilliten til politikere og forvaltningen. Innbyggernes tilfredshet.	Tilgjengelig på Difi sine nettsider som rapport, i tabeller og som rådata med tidsserier 2010-2019.
Kulturarv	SSB	Befolkningsstatistikk .	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	SSB	Kulturstatistikk (her 2018) . Årlig publisasjon med oversikt over oppdaterte tall for ulike områder relatert til kultur. Sammenstilling av SSB-statistikker og statistikker samlet inn fra andre institusjoner.	Det fleste statistikkene er tilgjengelige i statistikkbanken i tillegg til tabellene i Kulturstatistikkpublikasjonen.
Kulturbruk	SSB	Mediebruksundersøkelsen . Utvalgsundersøkelse.	Publikasjon (Mediebarometeret), og statistikkbanktabeller tilgjengelig for nedlasting.
	SSB	Kulturbruksundersøkelsen . Utvalgsundersøkelse.	Publikasjon (Kulturbarometeret) og statistikkbanktabeller tilgjengelig for nedlasting.
Kultur-kriminalitet	SSB	Kriminalstatistikk . Tilgjengelig informasjon om kriminalitet etter lovbruddstype. P.t. ikke spesifikk nok til å fange kulturminnekriminalitet.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	SSB	KOSTRA Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø . Fra og med statistikkåret 2020 rapportering av kulturminnekriminalitet.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Museum	SSB	Statistikk for museer og samlinger . Samles inn av Kulturrådet og publiseres som offisiell statistikk på nasjonalt og fylkesnivå.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
	Kulturrådet	Museumsstatistikk . Kulturrådet samler inn, bearbeider og publiserer statistikk fra museer på institusjonsnivå. Samarbeider med SSB.	Tilgjengelig i PDF-format.
Turisme	SSB	Satellitregnskap for turisme . Ikke spesifisert for kulturarv, men overordnet på kultur- og underholdningstjenester.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting

Tabell 8. Gruppe 3 | Arkiv, bibliotek og museum | Hvilke datakilder finnes per i dag (spørsmål 2-3)?

Tema	Datakilde	Beskrivelse	Format/tilgjengelighet
Arkiv	Arkivverket	Digitalarkivet.no Arkivverkets publiseringsløsning for digitalt og digitalisert arkivmateriale. Etterspurt materiale er prioritert. Fra september 2019 åpner digitalarkivet for at andre arkivinstitusjoner kan laste opp og publisere skannet arkivmateriale i Digitalarkivet.	Samlinger og strukturerte metadata søkbart i basen. Systeminformasjon og metadata om Digitalarkivet, bruk og besøk mulig tilgjengelig ved forespørsel til Arkivverket.
	Stiftelsen Asta	Asta – Informasjonssystemet Asta 5. Arkivsystem for standardisering, kvalitetssikring og tilgjengeliggjøring av informasjon om arkivbestanden i offentlige og private virksomheter.	Verktøy for systematisering og forvaltning av arkiver. Ikke åpent tilgjengelig. Systeminformasjon og metadata om Asta 5 mulig tilgjengelig ved forespørsel til Stiftelsen Asta.
	Stiftelsen Asta	Arkivportalen.no Publiserings- og søketjeneste for tilgjengeliggjøring av arkivmateriale. Informasjonen hentes fra Asta-systemet.	Samlinger og strukturerte metadata søkbart i basen. Systeminformasjon og metadata om digitalarkivet, bruk og besøk mulig tilgjengelig ved forespørsel til Stiftelsen Asta.
Bibliotek	Nasjonalbiblioteket/ UNIT (Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyrere utdanning og forskning)	Alma – Biblioteksystem som inneholder alle funksjoner for å drifte et bibliotek i tillegg varetar systemet produksjonen av bibliografiske metadata til nasjonalbibliografien. Enkelte data hentes herfra til innlevering av statistikk fra bibliotekene til Nasjonalbiblioteket.	Verktøy for biblioteksektoren. Tilgjengelig i form av nasjonalbibliografien og bibliotekstatistikk.
	Nasjonalbiblioteket	Digitalt bibliotek. En publikums-/formidlingsløsning for digitale bøker.	Systeminformasjon og metadata om digitalt bibliotek, bruk og besøk mulig tilgjengelig ved forespørsel til Nasjonalbiblioteket.
Faste kulturminner	Riksantikvaren	Askeladden. Offisiell database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Verktøy for forvaltningen Inkludert metadata, historisk og geografisk informasjon.	Registrering i basen for tilgang. Differensiert lese -og skrive tilgang. Publikum forøvrig henvises til Kulturminnesøk.no.
Samlinger	EU	Europeana . Europeisk samlingsdatabase hvor norske museer, bibliotek og arkiv deler sine publiserte samlinger, helt eller delvis.	Samlinger og strukturerte metadata søkbart i basen. Systeminformasjon og metadata om Europeana, bruk og besøk mulig tilgjengelig ved forespørsel til Europeana.
	KulturIT	Digitalt museum. Publiseringsløsning for gjenstander i museene.	Samlinger og strukturerte metadata søkbart i basen. Systeminformasjon og metadata om digitalt museum, bruk og besøk mulig tilgjengelig ved forespørsel.
	KulturIT	Primus. Samlingsforvaltningssystem for museene.	Verktøy for museumssektoren. Mange av tallene rapporteres via spørreskjema til Kulturrådet i forbindelse med museumsstatistikken.

Tabell 9. Gruppe 3 | Arkiv, bibliotek og museum | Hvilke statistikker har du/din organisasjon/institusjon behov for (spørsmål 4)?

Tema	Etterspørsel av statistikk om:	Potensielle statistikkprodusenter/ dataleverandører
Arkiv	Arkiv som kulturarv, en del av KOSTRA-rapportering. Arkiv har per i dag ikke en egen funksjon under KOSTRA-rapportering. Arkiv i depot bør være et minimumskrav til rapportering.	SSB/kommunene.
Kulturarv	Kulturarvstatistikk med henvisning til statistikk innenfor de ulike departementenes fag- og forvaltningsområde.	SSB/Kulturarvsektoren.

3.4. Næring sysselsetting og utdanning

Beskrivelse av emneområdet

Emneområdene næring, sysselsetting og utdanning går i stor grad på tvers av kulturarvsektoren og de andre områdene. I denne sammenhengen vil næring dreie seg om spesifikke kulturarvnæringer direkte knyttet til produksjon av kulturarv – både materiell og immateriell. Her vil næring også inkludere næringsmessige bieffekter av kulturarv, som for eksempel turisme.

Alle virksomheter og foretak i privat og offentlig sektor tildeles næringskoder basert på standard for næringsgruppering. Kodene samsvarer med EU-standarder NACE Rev.2. Den norske standarden SN2007²⁵ er tilpasset norske forhold på det mest detaljerte nivået (femte siffer). Alle virksomheter i Enhetsregisteret i Brønnøysundregistrene er registrert med en næringskode.

Sysselsetting vil både dreie seg om fagpersoner ansatt i kulturarvsektoren, men også om omfanget av sysselsatte knyttet til kulturarv direkte og indirekte. Yrker klassifiseres etter den internasjonale standarden, ISCO 08²⁶, i Norge kalt STYRK-08, som ILO (International Standard Classification of Occupations) har fastsatt. Yrkesklassifiseringen er beregnet for bruk i arbeidsmarkedsstatistikk og gir fordeling etter yrker på 4-sifternivå som den mest detaljerte informasjonen.

Utfordringene med dagens klassifisering på bakgrunn av NACE og ISCO-08 er at kodene i stor grad er for generelle. På områder knyttet til kultur generelt og kulturarv spesielt er kodene i liten grad gode nok til å fange det som er ønskelig, på et nivå som er spesifikt nok. For eksempel vil det være av stor nytte å ha egne koder for arkeologi all den tid denne type arbeid er sentralt i kulturarvsektoren og ikke minst fordi denne forvaltningsaktiviteten årlig omsetter for en betydelig sum av både statlige og private midler. I dag forsvinner den arkeologiske aktiviteten og sysselsettingstallene i store enheter som *NACE 84.12 Offentlig administrasjon tilknyttet helsestell, sosial virksomhet, undervisning, kirke, kultur og miljøvern* eller *ISCO 08 2633 Rådgivere/forskere, humanistiske fag*.

Det finnes riktignok en måte å komme nærmere den aktiviteten man vil vite mer om. Gjennom søk på navn eller organisasjonsnummer i Enhetsregisteret eller Virksomhets- og foretaksregisteret (VoF) er det mulig å finne tall for underliggende enheter til foretaket. Nærings- og sektorkoder kan brukes til å avgrense søket. For staten finnes for eksempel egne tabeller over ansatte i hvert departement og deres underliggende enheter, som en spesialbearbeiding av den generelle registerbaserte sysselsettingsstatistikken²⁷. Her vil man for eksempel finne tall for ansatte i Arkivverket og Riksantikvaren.

En annen metode er å kryss-gruppere yrke og utdanning for å eksempelvis komme frem til en oversikt over hvor mange av de med yrket 2633 Rådgivere/forskere, humanistiske fag som har utdanning innen arkeologi og er ansatt hos Riksantikvaren eller på ulike museer. Dette krever imidlertid spesialbearbeidinger og er ikke tilgjengelig fra løpende publiseringer i SSB.

Utdanning er sentralt både i betydningen utdanning av fagpersoner, men også opplæring og videreføring av tradert kunnskap, som for eksempel rødlistede tradisjonshåndverk²⁸. For utdanning blir Norsk standard for utdanningsgruppering

²⁵ SN2007: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/6>

²⁶ ISCO-/STYRK-08 <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/7>

²⁷ Statistikkbanken SSB. Sysselsetting, registerbasert: <https://www.ssb.no/statbank/list/regsys>

²⁸ Med rødlistede tradisjonshåndverk menes teknikker som er i lite bruk, gjemt og nesten glemt. Ikke fullstendig liste, men stadig i utvikling. <http://www.husflid.no/fagsider/roedlista>

(NUS2000) brukt for å gruppere personers utdanningsaktiviteter og utdanningsbakgrunn.

Formell og uformell utdanning er en viktig forutsetning for arbeidet med kulturarv. Ett eksempel er studieforbundet kultur og tradisjon²⁹, som er et forbund for ideelle organisasjoner som driver opplæring i folkelig (immateriell) kultur, som husflid, håndverk, folkedans, teater, kystkultur og lokalhistorie, med mer.

Forvaltning og ansvarsfordeling

På samme måte som illustrert i tidligere avsnitt, er også denne tematiske grupperingen delt i forvaltningsansvar. For feltet næring er det Nærings- og fiskeridepartementet som har det overordnede forvaltningsansvaret. Knyttet til kulturarv er det et utstrakt samarbeid med Kulturdepartementet. Et eksempel er felles strategi om «Noreg som attraktiv kulturdestinasjon»³⁰ fra 2019. Her har i tillegg Riksantikvaren vært en aktiv part i utarbeidelsen av strategien. Sysselsetting ligger innenfor ansvarsområdet til Arbeids- og sosialdepartementet, men er ikke spesifikt for kulturavsektoren.

For utdanning og opplæring er det Kunnskapsdepartementet som har det overordnede ansvaret. Likevel er det slik at kulturavsektoren selv, både gjennom faglige initiativ og frivillighet, er helt sentrale. Spesielt med tanke på bevaring og videreføring av tradert kunnskap og den immaterielle kunnskapen generelt.

Innspill fra seminar og gruppearbeid

Tabell 10. Gruppe 4 | Næring, sysselsetting og utdanning | Hvilke statistikker eksisterer per i dag (spørsmål 1)?

Tema	Statistikkprodusent	Beskrivelse av statistikker	Format/tilgjengelighet
Kulturarv	SSB	Tidsbruksundersøkelsen Spørreundersøkelse. Kartlegger hvor mye tid folk bruker på å utføre ulike aktiviteter: blant annet inntektsgivende arbeid, husarbeid, frivillig arbeid og fritidsaktiviteter (sist i 2010).	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.
Sysselsatte	SSB	Sysselsetting, Register. Koder og standarder i liten grad tilrettelagt for å finne tall spesifikt for kulturavsektoren.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting. Mulig å bestille spesialtabeller som er mer relevante.
Turisme	Innovasjon Norge/Epinion	Turistundersøkelsen.	Tilgjengelig i rapportformat.
	SSB	Satellittregnskap for turisme.	Statistikkbanktabeller og nøkkeltallstabeller. Tilgjengelig for nedlasting.

²⁹ Studieforbundet kultur og tradisjon. <https://www.kulturogtradisjon.no/>

³⁰ Strategi for kultur og reiseliv - Noreg som attraktiv kulturdestinasjon: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi-for-kultur-og-reiseliv.-noreg-som-attraktiv-kulturdestinasjon/id2654372/>

Tabell 11. Gruppe 4 | Næring, sysselsetting og utdanning | Hvilke datakilder finnes per i dag (spørsmål 2-3)?

Tema	Datakilde	Beskrivelse	Format/tilgjengelighet
Frivillighet	Kulturvernforbundet	Medlemsundersøkelser. Estimert statistikk basert på organisasjonenes egne medlemsundersøkelser. Ikke enhetlig utformede undersøkelser på tvers av organisasjonene. Mangler enhetlig statistikk for den frivillige innsatsen.	Interne data. Ikke tilgjengelig p.t.
Materiell kulturarv	Riksantikvaren	<u>Miljøovervåkning (MOV). Utvalgsundersøkelse.</u>	Interne data. Tilgjengelig i rapportformat.
Sysselsetting	NAV/Skatteetaten/SSB	<u>A-ordningen.</u> Arbeidsgivere rapporterer hver måned inn data for hver av sine lønnstakere. Fordelt på virksomhet (næring og sektor). NAV, Skatteetaten og SSB samordner rapportering for arbeidsgivere og andre opplysningspliktige.	Publiseres av SSB i sysselsettingsstatistikken. Klassifisert etter Standard for næringsgruppering SN2007, Standard for utdanningsgruppering og Standard for yrkesklassifisering STYRK-08.

Tabell 12. Gruppe 4 | Næring, sysselsetting og utdanning | Hvilke statistikker har du/din organisasjon/institusjon behov for (spørsmål 4)?

Tema	Etterspørsel av statistikk om:	Potensielle statistikkprodusenter/ dataleverandører
Frivillighet	Frivillighet og frivillige organisasjoner i kulturarvsektoren: Hvem er de, hvilket omfang/utførte årsverk, verdi/betydning for verdiskapning, hva er de opptatt av/hvilke kulturminner og hva slags arbeide er det som utføres. Aktivitet, innsats, produksjon, verdiskapning (outcome og impact), organisasjonsarbeid, kunnskapsutvikling og formidling, økonomi.	Kulturvernforbundet + +
Kulturarv	Oversikt over sysselsatte i kulturarvsektoren.	SSB +
Mangfold	Mangfold av kulturuttrykk, etnisitet, kjønn og alder, klasse, funksjonsnedsettelse etc. Både kulturarvproduksjon, -brukere og -bidragsgivere (frivillige, ansatte etc.).	Kulturrådet + +
Materiell kulturarv	Satellittregnskap for kultur/kulturarv.	SSB +
Næring	Historiske bygg og virksomheter. Hvilke virksomhet holder til i historiske bygg. Hvem er brukerne, hva brukes de til. Regnskapsopplysninger med mer.	SSB, Riksantikvaren. Fortidsminneforeningen +
Samfunnsnytte	Ringvirkningsanalyse for de norske museene? Se pågående undersøkelse i regi av Kulturrådet i samarbeid med Rambøll om <u>hvordan publikum bruker museene</u> i Norge.	Kulturrådet/SSB +

4. Resultat og oppfølging

Som nevnt i innledningen, er dette dokumentet en syntese SSB har sammenstilt ut fra de innspill og samtaler som kom frem i løpet av arrangementet. Informasjonen vi har samlet gjennom de tre ulike kildene er, med sine ulike forutsetninger og forbehold, beskrevet gjennom dokumentet. Igjen er det viktig å understreke at denne syntesen og kartleggingen på ingen måte er endelig eller uttømmende, men et dokument for videre diskusjon og samarbeid. Kulturarvfeltet er for omfattende og aktørene for mange til at dette dokumentet kan gå i detalj for oppfølging på statistikknivå. Likevel vil vi i fellesskap ha nytte av denne sammenstillingen av informasjon i arbeidet videre.

Oppsummering

Denne type møteplass, som fora for dialog og kunnskapsutveksling, ble av deltakere beskrevet som både etterlengtet og nødvendig. Som beskrivelsen av de ulike temagruppene ovenfor viser, skaper feltets fragmentering og overlapping behov for dialog. Både i den hensikt å jevnlig bekrefte en omforent definisjon av begrepet kulturarv, å gi stemme til ulike behov og ønsker, skape et fellesskap med takthøyde for å utveksle meninger, og ikke minst i den hensikt å legge til rette for koordinering og å minimere dobbeltrapportering og annet dobbeltarbeid. Det vil

derfor være naturlig å diskutere videreføring av denne type arrangement hvert andre eller tredje år.

Som det fremgår av rapporten, er relevante statistikkområder for kulturarv også fragmentert internt i SSB. Dette er på mange måter helt naturlig, siden forvaltningsansvaret for sektoren også er delt, hovedsakelig mellom kultur (Kulturdepartementet) og miljø (Klima- og miljødepartementet). I tillegg er det informasjon å hente om vilkårene for og ringvirkningene av kulturarv fra tilstøtende statistikkområder innen flere ulike seksjoner i SSB, se faktaboks 2.

Det kommer også klart frem at det er behov for å finne en felles definisjon av kulturarv og hva som inngår i dette begrepet i statistikkssammenheng. En oversikt over kulturarvsystemet i Norge vil være komplementerende informasjon til definisjon av begrepet kulturarv. Et grunnleggende ønske fra sektoren er egne kategorier for kulturarv knyttet til for eksempel næring, sysselsetting og nasjonalregnskap, se kortfattet beskrivelse på side 27.

Det ble gitt uttrykk for behov for flere og mer synlige statistikker innenfor kulturarvsektoren, for eksempel i form av en egen publikasjon for kulturarv mulig etter mal av Kulturstatistikkpublikasjonen³¹ eller SSBs tidligere publikasjonsserie *Norges offisielle statistikk* (NOS)³².

Gjennom kartleggingen ble det tydelig at det finnes mange registre/databaser/ administrative- og saksbehandlingssystemer som inneholder informasjon som per i dag ikke har til hensikt å fungere som statistikk, men som potensielt kan være gode kilder til registerdata for kulturarvsektoren. Økt høsting fra registre vil gi kvalitativt bedre grunnlagsdata for statistikkproduksjon. Det er uvisst i hvilken grad det er ønskelig eller hvor omfattende et eventuelt arbeid med tilrettelegging av slike data vil være. På lang sikt var det også stor interesse for mer kobling av data.

Det vil være en naturlig konsekvens av dette seminaret at SSB oppretter et rådgivende utvalg for kulturarvstatistikk. I rådgivende utvalg møtes ulike brukergrupper for å snakke om statistikkenes relevans og behov for utvikling. Et rådgivende utvalg består vanligvis av representanter fra departementer, direktorater, interesse- og frivillige organisasjoner, forsknings- og analyse-institusjoner og større private eller statlige bedrifter. Ved behov vil det være åpent for å invitere andre relevante institusjoner til enkeltpunkter på dagsorden³³.

I det påfølgende underkapitlet listes flere oppfølgingspunkter direkte knyttet til innspill og resultater fra seminaret. Her går vi ikke i detalj på statistikknivå, men fokuserer på tilrettelegging og organisering for videre samarbeid og utvikling. Med noen forbehold ser vi muligheter for at SSB potensielt sett kan realisere enkelte ønsker relativt raskt. Det gjelder for eksempel en publikasjon med sammenstilling av statistikker vedrørende kulturarvfeltet etter mal av publikasjonen Kulturstatistikk. Dette vil selvsagt avhenge av finansiering og tilgjengelige ressurser.

Arbeidet videre og oppfølgingspunkter

Med utgangspunkt i tidsplanen for ferdigstilling av det første statistikkprogrammet (2021-2023), vil utvikling i henhold til oppfølgingspunktene nedenfor først være aktuell for neste programperiode 2024-2026. Samtidig vil flere av oppfølgings-

³¹ Publikasjonsserien Kulturstatistikk: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/kulturstatistikk>

³² Tidligere publikasjonsserie, Norges offisielle statistikk NOS <https://www.ssb.no/a/nos/>

³³ Se «Informasjon om nasjonalt program for offisiell statistikk» SSB av 20.12.18: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dep/fin/pressemeldinger/2019/ny-statistikklov-legges-frem/vedlegg-til-ny-statistikklov/id2640443/>

punktene være ressurskrevende, slik at dette arbeidet bør settes i gang så snart som mulig.

De fleste oppfølgingspunktene som listes opp nedenfor vil, enten det gjelder konkrete løsninger på ønsket statistikk eller organisering, koordinering eller tilrettelegging, avhenge av tilgjengelige ressurser og ekstern finansiering. Dette vil ha konsekvenser for prioriteringen og gjennomføringen av oppfølgingspunktene.

Uavhengig av finansiering vil det være naturlig at det opprettes et SSB-internt forum for kulturarvstatistikk, som et direkte resultat av kartleggingen, for å tilrettelegge mest mulig effektiv koordinering og informasjonsutveksling om statistikk(utvikling) relevant for kulturarvsektoren. SSB har også startet samtaler med Kulturdepartementet angående faste dialogmøter, hvor kulturarvstatistikk vil være ett av flere tema.

De aller fleste oppfølgingspunktene avhenger av god dialog, samarbeid og koordinering mellom SSB og brukere fra ulike deler av sektoren, enten det er departementer, direktorater, kommuner, forskere eller andre aktører, som for eksempel frivillige-, ideelle og interesseorganisasjoner.

Tabell 13. Oppfølgingspunkter med tentativ tidsplan for gjennomføring

Tiltak	Gjennomført (tent.)
Opprette rådgivende utvalg for kulturarvstatistikk.	2020
Starte arbeidet med sammenstilling av eksisterende statistikk i kulturarvsektoren. Mulig etter mal av Kulturstatistikkpublikasjonen.	2021/2022
Sammen med sektoren og rådgivende utvalg undersøke hvordan best måle frivillighet og immateriell kulturarv.	2021/2022
Sammen med rådgivende utvalg prioritere og starte utvikling av ny offisiell statistikk – fra SSB eller andre statistikkleverandører.	2021/2022
Sammen med sektoren og rådgivende utvalg, sette i gang arbeid med omforent definisjon av begrepet kulturarv i statistikksammenheng.	2022/2023
Videreføre seminar om statistikk i kulturarvsektoren som et fast fora/møtested hvert 2. eller 3. år.	2022/2023

Vedlegg A: Deltakerliste

Navn		Arbeidsgiver
Auno	Anne Mari	Statistisk sentralbyrå / Nasjonalregnskap
Berg	Sveinung Krokann	Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) / Kulturarv og samfunn
Bie-Larsen	Bård	Kulturrådet
Christensen	Tommy	Norges kulturvernforbund
Colding	Susanne	Klima- og miljødepartementet / kulturminneavdelingen
Didriksen	Kenneth	Økokrim
Dobbe	Sigrid Køhn	Kulturdepartementet
Drager	Robin	Statistisk sentralbyrå / Inntekts- og leveårsstatistikk
Bjørkli	Elin Såheim	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Haraldsrud	Elisabeth	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Eriksen	Trude	Museum Stavanger (MUST)
Finmark	Stian	Riksantikvaren
Frydenberg	Hilde Sofie	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Garberg	Ann Siri Hegseth	Museene i Sør-Trøndelag
Gaut	Bjarne	Akershus fylkeskommune
Gjermshusengen	Line	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Granbo	Bo Alexander	Fortidsminneforeningen
Gåsemyr	Inger Lena	Hordaland fylkeskommune / Fylkeskonservatoren
Haugan	Ronny	Riksantikvaren
Hoem	Siri	Forsvarsbygg / Miljøseksjonen, faggruppe kulturminne
Homstvedt	Svein	Statistisk sentralbyrå / Eiendoms-, areal- og primærnæringsstatistikk
Krageberg	Ellen	Norges bygdekvinnelag
Krohn	Christin	Riksantikvaren
Kvarteig	Sidsel	Kartverket / Fagarkivseksjonen
Larsen	Kari	Riksantikvaren
Lombardo	Hedda	Norsk Forening for Fartøyvern
Lysø	Arvid	Statistisk sentralbyrå / Metodeutvikling og datainnsamling
Løseth	Kristian	Riksantikvaren / Organisasjonsavdelingen (IKT)
Melheim	Anne Lene	Kulturhistorisk museum
Moafi	Hosseini	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Nickelsen	Erlend	Statistisk sentralbyrå / Nasjonalregnskap
Næshiem	Helge	Statistisk sentralbyrå / Arbeidsmarkeds- og lønnsstatistikk
Pedersen	Unn	Universitetet i Oslo / The Heritage Experience Initiative
Petursdottir	Thora	Universitetet i Oslo / Institutt for arkeologi, konservering og historie
Ra	Erlend	Nasjonalbiblioteket
Ramskjær	Liv	Norges museumsforbund
Rasmussen	Sigrun	Arkiverket
Rogstad	Lars	Riksantikvaren
Roland	Håkon	Universitetet i Oslo / Kulturhistorisk museum
Rustad Holseter	Anne Marie	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Rød	Jannicke	Nasjonalbiblioteket
Scheen Jahnsen	Sofie	Universitetet i Oslo / Institutt for arkeologi, konservering og historie
Schiøtz	Anne	Slekt og Data (medlem av Norges Kulturvernforbund)
Sivesind	Karl Henrik	Institutt for samfunnsforskning
Skjetne	Toril	Norges kulturvernforbund
Solberg	Eli	Kulturrådet
Solberg	Jan	Norges kulturvernforbund
Steffensen	Kjartan	Statistisk sentralbyrå / Utdannings- og kulturstatistikk
Thorsen	Lotte Rustad	Statistisk sentralbyrå / Inntekts- og leveårsstatistikk
Warren	Elizabeth	Hordaland fylkeskommune
Øvereng	Gaute	Nynorsk kultursentrum